

Peacock A. C. S. Moğol Anadolu'sunda İslam, Edebiyat ve Toplum. çev. Akman, R. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2023, ss. 384, ISBN: 978-625-8022-37-7.

Dr. Şükrü Özdemir

Dr., İzmir/Türkiye

sozdemir7@gmail.com

orcid: 0000-0001-5175-3086

Atıf Citation

Özdemir, Ş. (2024). Peacock A. C. S. Moğol Anadolu'sunda İslam, Edebiyat ve Toplum. çev. Akman, R. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2023, ss. 384, ISBN: 978-625-8022-37-7. *BABUR Research*, 3 (2), 179-185.

Gönderim Submitted

04.10.2024

Revizyon Revision

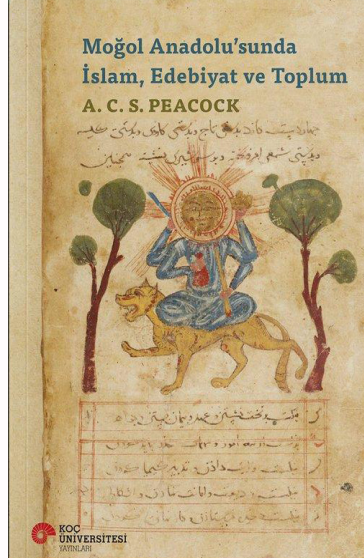
19.10.2024

Kabul Accepted

03.11.2024

Yayın Tarihi Publication Date

31.12.2024

İskoçya St. Andrews Üniversitesi'nde Orta Doğu ve İslâm tarihi profesörü olarak çalışmakta olan A. C. S. Peacock'un kaleminden çıkan eser, 2019 yılında Cambridge Üniversitesi neşriyatı arasında 'İslam, Literature and Society in Mongol Anatolia' adıyla yayımlanmıştı. 'Moğol Anadolu'sunda İslam, Edebiyat ve Toplum' adıyla tarih kitaplığımıza kazandırılan itinalı çevirisi, Renan Akman'ın muktedir

kalemi sayesinde ilk yayımının üzerinden dört yıl geçmeden Türk okuyucuların dikkat ve ilgilerine arz olundu. Hem eseri Türkçeye kazandıran çevirmenin gayreti hem de yayımcısının himmet ve hizmeti şükran ve takdirle karşılanmalıdır.

Eserin başlığında gözümüze çarpan 'Moğol Anadolu'su' dönemselleştirmesi Anadolu tarihinin bir devresini tanımlamakta kullanmaya alıştığımız *Selçuklu ve Beylikler Dönemi* adlandırmaları sebebiyle ilk bakışta bize çok da munis gelmiyor. Şu kadarı var ki okuyucusunu bir nebze şaşırtıp düşünmeye sevk eden bu adlandırmanın haklı ve makul sebeplere dayandığını eserin ilerleyen sayfalarında daha iyi anlıyoruz.

XIII ve XIV. yüzyıllarda Anadolu'da gerçekleşen siyasî, sosyal ve dinî bir dizi dönüşümde Moğol istilasının rolünü tartışan eser bir giriş bölümünü takip eden iki kısımdan oluşuyor. Birinci kısım (s. 51-186) kendi içinde üç alt bölüme ayrılmış: I) Müslüman Anadolu'nun Oluşumu: Meşruiyet Krizleri ve Küfre Karşı Mücadele (s. 51-101), II) Tasavvuf ve Siyasi İktidar (s. 103-152), III) Toplumda Tasavvuf: Selçuklu ve Moğol Anadolu'sunda Fütüvvet (s. 153-186).

'Edebiyat ve Dini Değişim' başlıklı ikinci kısımda da benzer şekilde üç alt bölüm yer almaktadır: IV) *Edebiyat Türkçesinin Doğuşu* (s. 189-238), V) *Yerel Dini Edebiyat: İhtida Hikâyeleri, Uhreviyat ve Küfür* (s. 239-274), VI) *Kıyamet Düşüncesi ve Siyasi Elit* (s. 275-314).

Kitabın sonunda ulaşılan sonuçların özetlendiği sekiz sayfalık bir sonuç kısmı bulunuyor. (s. 315-323) Sonuç kısmını takip eden sayfalar incelenen dönemde üretilmiş yazma eserlere ait 12 adet renkli görsel için ayrılmış (s. 325-336). Bundan sonra 38 sayfa tutan kaynakça (s. 337-375) ve dizin (s. 377-384) kısımları yer alıyor.

Anadolu'da İslamizasyonu dar anlamda bir ihtida değil geniş kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak anlayan yazarın, söz konusu dönüşüm neticesinde Anadolu'nun neye evrildiğini göstermekte bir görgü tanığının gözlemlerini iktibas ederek eserine başlaması anlamlıdır. 1332'de Anadolu'yu ziyaret eden *İbn-i Battuta*'nın Anadolu halkını sapkın inançlardan uzak bir halk olarak tasvir etmesi, görüştüğü mahalli yöneticilerin saraylarının fakih, hatip ve kurrularla dolu olduğunu aktarması bizce de dikkatle üzerinde durulması gereken bir husustur. Zira bu husus, yazarın isabetle işaret ettiği gibi Orta Çağ Anadolu'sunu 'senretik' ve 'heterodoks' terimleriyle tanımlayan ve Anadolu'nun Sünnileşmesini XVI. yüzyıl gibi geç bir tarihe götüren modern tetkiklerin kategorizasyonlarının ne derece problemliliğini anlamamız açısından önem arz eder.

1255'ten sonra Anadolu'nun bir İlhanlı eyaleti olduğunu görmezden gelen akademik üretimler kadar Moğol tarihi araştırmalarında Anadolu'yu ihmal eden çalışmalar da *Peacock*'un eleştirilerinin hedefindedir (s. 28-32). Anadolu'da İslamizasyonu konu edinen akademik üretimleri de tenkit eden yazar, *F. Köprülü* ve takipçilerinin isabetsiz gördüğü tezlerine işaretle bulunmaktan geri durmaz. Eserde *Köprülü*'nün Orta Asya'daki şaman tipinin Anadolu'da derviş-süfiye evrildiği noktasındaki tespitleri, elit ve halk tipi dindarlık arasında öngördüğü derin fark, Anadolu'nun İslamlaşmasında *Ahmed Yesevî*'ye atfettiği abartılı rol son tetkikler karşısında geçerliliğini yitirmiş ve gözden düşmüş görüşler olarak nitelendirilir (s. 38-39). *Ocak, Mélikof, Küçük Hüseyin* ve *Yıldırım*'ın çalışmaları ise Anadolu'nun XIII ve XIV. yüzyıllardaki dinî vaziyetini sadece Türkçe menakıbnâme ve halk hikâyelerine istinaden anlamaya çalışmaları bakımından eleştirilir. Filolojik önem taşıyan Türkçe metinlere odaklanan, bunun yanında döneme ait neşredilmemiş Arapça, Farsça birçok yazma eseri dikkate almayan bu çalışmalar yazara göre problemlidir (s. 42). Esasen eserin Moğol etkisini görmezden gelen yahut Anadolu İslam'ını 'heterodoksi' olarak tanıyan bu anlayışlara bir antitez olarak yazılmış olduğunu söyleyebiliriz.

'Müslüman Anadolu'nun Oluşumu: Meşruiyet Krizleri ve Küfre Karşı Mücadele' başlıklı ilk bölümde öncelikle Selçuklular devrinde Anadolu'nun İslamlaşma süreci ele alınmış (s. 52-63). Bunu Moğol hâkimiyeti devrinin anlatıldığı kısım (s. 63-74) ve

'*Eretnalılar Çağı ve Beylikler*' başlıklı alt bölüm takip ediyor (s. 74-83). Yazara göre Moğol hâkimiyeti Anadolu'da İslamlaşmayı yaygınlaştırmış, Moğol hegemonyası altındaki Anadolu'da kültür, sanat ve düşünce hayatı zenginleşmiş ve derinleşmiştir. Dinî söyleme eklenen küfür ve cihat retorığının ortaya çıkışı yine bu bölümde Moğol istilasının vücuda getirdiği otorite boşluğu ve bu boşluğun Moğol idarecilerle Türkmen beylerini ittiği meşruiyet arayışı bağlamında ele alınmıştır (s. 89-101).

Eserin suffiler ve siyasî elitler arasındaki münasebetleri konu edinen '*Tasavvuf ve Siyasi İktidar*' başlıklı ikinci bölümünün (s. 103-152) mihverini; biri siyasi otoriteyi destekleyen, diğeri bu otoriteye başkaldıran iki sufi aile oluşturur. Moğolları ilahî bir ceza olarak gören ve Moğol istilasını takdir-i ilahîyle ilişkilendiren ilkinin, yani *Celâleddin Rûmî* ve haleflerinin yöneticilerle münasebetini anlamakta yazar; *Mevlânâ'nın Mektûbât'ı* ile *Fihi Mâ Fih'ini*, *Sultan Veled'in* eserlerini ve *Menâkıbü'l-Ârifin'i* kullanmıştır. Baba İlyas ve soyu için temel kaynağı ise *Menâkıbü'l-Kudsiyye*'dir. Dinî ve tasavvufî terimlere tam bir vukufu olmadığı anlaşılan yazarın bu bölümde kullandığı dilin bir miktar sorunlu olduğunu söyleyebiliriz. "*Rûmi kendi Mesnevî'sinin Tanrı'dan gelen bir vahiy biçimi olduğuna inanıyordu.*" ya da "*Evlîyalar da mucizeler gerçekleştirebilirler.*" (s. 129) gibi cümleleri Peacock'un vahiy ve ilham, mucize ile keramet arasında fark gözetmediğini ve kelimelerin bu gibi bahislerine yabancı olduğunu ortaya koymaktadır. *Sultan Veled'in Rebâbnâme'sinin* IX. makalesinde anlatılanlar ile *Reşîdeddîn'in Mebâhis-i Sultaniye'si* arasında kurmaya çalıştığı paralellik de bizce çok anlamlı değildir (s. 133).

Dördüncü bölüm başlığının bölüm içeriğiyle çok da uyumlu olmadığı fark ediliyor. '*Toplumda Tasavvuf: Selçuklu ve Moğol Anadolu'sunda Fütüvvet*' başlığı altında Anadolu'nun o günkü sosyal yaşamında tasavvuf ve fütüvvetin yansımalarını tasvir etmesini beklediğimiz yazar; kısa bir girişten sonra '*fütüvvet*'in ne olduğu yahut ne olmadığı hakkında kalem oynatır, bunu yaparken muhtelif kaynakların tanıklığına başvurur. Şu kadarı var ki kaynakların verdiği bilgilerden hareketle yaptığı çıkarsamalar yer yer zorlama yorum ve peşin hüküm izlenimleri verir. Örneğin, "*Aynı mekânları ve sema gibi ayinleri paylaştıkları belli olan Rûmî taraftarları ile fityân arasında hatırı sayılır bir örtüşme vardı, Rûmî de ahileri müritleri arasında saymıştır.*" cümlesinde toptancı bir tavır vardır. Vaktiyle Prof. Taeschner aynı konu hakkında şunları yazmıştı: "*On üçüncü yüzyıl Anadolu Selçuk İmparatorluğu tarihindeki kaynaklar arasında Mevlevilik ve Ahilik münasebetleri için hususiyetle mühim ve tenvir edici mahiyette, bizzat Mevlâna'dan ve babası Bahâeddin Veled'ten başlamak suretiyle Mevlevilik tarikatına mensup evlîyaların hayatlarını tasvir ve izah eden, Miladi 1360 / Hicri 761'de ölen Şemseddin Ahmed Eflâki, Manâkib ul-ârifin adlı biyografik eserini (tamamlanış 754/1353-54); ilk kaynak olarak söylemek lâzımdır. Bu eserden, ahilerin, Mevlâna ve onun tarikatıyla olan münasebetlerinde, bir vahdet halinde olmadıklarını görüyoruz. Mevlâna ve Mevlevîye tarikatı, Ahi mahfillerinde*

kısmen muvafakat, mensubiyet ve taraftarlık ve aynı zamanda da kısmen reddiye ve muhalefet bulmuştur." (Taeschner, 1964: 5-6). *Fütüvvetin Bağdat'tan Anadolu'ya Yayılması*' ve *Moğol Döneminde Fütüvvet ve Siyaset*' başlıklı sonraki iki alt bölümde de durum farklı değildir. Eretna beyinin vekili *Şerif Hüseyin*'in Ahilerden olduğuna dair *İbn-i Battuta*'dan yaptığı iktibastan sonra yazar, münferid bir hadiseden küllî bir hükme ulaşır: *"O halde, Moğol karşıtı bir güç olmaktan uzak olan fityân, İlhanlı yönetim yapılarının önemli bir parçası olarak görünür."* (s. 185). Yine *Yusûfî*'nin *Hâmûşnâme*'sinde *Cimrî*'yi kınayıp onunla iş birliği edenleri eleştirmesinden de benzer bir hükme varmıştır: *"Pek çok fityân besbelli İlhanlı otoriteleriyle şevkle işbirliği etmiştir; aslında, zaman zaman kendileri de bu otoriteler arasında yer alıyorlardı."* (s. 186)

*'Edebiyat Türkçesinin Doğuşu'*¹ başlıklı dördüncü bölümde (s. 189-239) Türkçenin Anadolu'da edebî bir yazı dili olarak ortaya çıkış süreci tartışılmakta ve Anadolu'da Türk diliyle yazılmış ilk eserlerin tarihlendirilmesi meselesine neşter vurulmaktadır. Bilindiği üzere Anadolu'da Türk diliyle yazılmış ilk edebî mahsullerin üretildikleri zaman diliminin tespiti meselesi dünden bugüne çözülemeyen bir muamma olagelmış, Anadolu'da Batı Türkçesi ile yazılmış ilk eserin hangisi olduğu da epey su kaldırır bir mesele olarak birçok münakaşalara yol açmıştır. *Fuad Köprülü*'nün *Şeyyâd Hamza ve Hoca Dehhânî* hakkında *'Selçukîler Devrinde Anadolu Şâirleri'* üst başlığı ile *Dergâh, Türk Yurdu ve Hayat* mecmualarında yayımlanan makaleleri; Türk diliyle manzumeler söyleyen adı geçen Türk şairleri hakkında neşriyatımızdaki ilk etütlerdir. *Köprülü*, adı geçen makalelerinde *Letâif-i Lâmiî*'deki bir kaydı göz önünde bulundurarak *Şeyyâd Hamza*'nın hicrî VII. asırda yaşamış bir halk şairi olduğunu ileri sürmüştü; (*Köprülü*, 1337: 51; agm, 1340: 25) yine *"Hicrî yedinci asrın son nısfında yetişerek Konya sarayına intisap eden..."* cümlesiyle bahsettiği *Dehhânî*'nin *Şeyyâd Hamza* ile muâsır bir Türk şâiri olduğunu iddia etmişti (*Köprülü*, 1926: 5). *Köprülü*'den sonra *M. Mansuroğlu*, *N. Halil Onan*, *S. Buluç* gibi akademisyenler de *Şeyyad Hamza* ve *Dehhânî*'nin XIII. asır ricâlinden olduğu görüşünü tekrarladılar (*Mansuroğlu*, 1946: 14-16; agm, 1946-47: 180; agm, 1947: 4; *Onan*, 1949: 530; *Buluç*, 1956: 247). Bir manzumesiyle kızının mezar taşı kitabesine dayanarak *Şeyyâd Hamza*'nın 1348 yılında berhayat olması gerektiğinin altını çizen *Akar*'ın makalesini (*Akar*, 1987: 3-9) ve *Dehhânî*'nin XIV. asırda halen hayatta olduğunu divanından beyitlerle örnekleyen yakın zamana ait başka bir makaleyi (*Ersoy-Ay*, 2015: 9-10) referans alan *Peacock*; Anadolu Türk edebiyatının ilk mahsullerinin XIII. yüzyılda üretilmiş olduğu tezine şüphe ve tereddütle yaklaşmaktadır. (s. 194-195) Bizce söz konusu iki makaleden ikincisinin ortaya koyduğu tez sadece kısmen doğrudur. Daha açık bir tabirle söylemek gerekirse *Dehhânî*; XIV. yüzyılda yaşamış bir şair değil, XIV. yüzyılın

¹ *'The Emergence of Literary Turkish'* başlığının *'Edebiyat Türkçesinin Doğuşu'* değil de *'Edebî Türkçenin Doğuşu'* şeklinde tercüme edilmesi kanaatimizce daha doğru bir tercih olurdu.

ilk yarısında ileriki yaşlarını idrak eden bir şair olmalıdır. Türkçe alan yazınındaki bu yeni görüşlerden istifade eden yazarın aktarımları, elbette orijinal tespitler olmayıp malumun ilamı kabilindedir. Şu kadarı var ki bunlardan hareketle Anadolu Türk edebiyatının teşekkülü için şimdiye kadar bilinen ve kabul görenden daha geç bir tarihlendirme yapması, yazarın bu bölümün sonunda ortaya koyacağı tezinin üstüne oturacağı ayakları kurmaya çalışmasından kaynaklanıyor. Yazara göre “*Türkçenin yükselişi Moğol istilasının doğrudan bir sonucudur.*” ve Selçuklu hegemonyasının zayıflaması neticesi ortaya çıkan mahalli güç odaklarının meşruiyet aracı olarak Farsçaya alternatif yeni bir lügat ve dile yönelmeleri Türkçenin yükselişini sağlamıştır. (s. 238) Tezini doğrulamak için *Mevlânâ*'nın şiirlerindeki Türkçe beyit ve kelimeler ile oğlu *Sultan Veled*'in (doğumu 1226) Türkçe manzumelerini görmezden gelmek durumunda kalan *Peacock*, *Lewis*'in makalesinde aktardığı “*Türk dilin bilürmisedüm ben, söz ile bellü göstereydüm ben.*” beytini *Sultan Veled*'in Türkçe yazmaktaki yetersizliğine delil gösteriyor. *Sultan Veled*'in Türkçeyi Farsça ölçüsünde bilmemiş olması tabii olmakla birlikte yazarın buradan hareketle neyi ispatlamaya çalıştığı çok da açık değildir. *Sultan Veled*'in *İbtidânâme* ve *Rebâbnâme* adlı eserleriyle *Divân*'ında toplam 367 Türkçe beytin varlığı (Mansuroğlu, 1958: 9) birçok bilim insanı ve akademisyen tarafından Türkçenin XIII. yüzyılda şiir ve edebiyat dili olduğuna delil olarak sunulmuş ise de yazar bu görüşlere antitez olarak sunduğu fikirlere kuvvetle bağlanmış görünüyor. Türkçe manzumelerini ses yapısı, kelime hazinesi ve söz dizimi açısından ele alan *M. S. Fomkin*'in makalesi, *Sultan Veled*'in Türk şiir geleneğine sıkı sıkıya bağlı olduğunu, şiirlerinin *Balasagunlu Yusuf Has Hacib* ve *Yunus Emre*'nin şiirleriyle birçok bakımdan benzeştiğini ispat etmektedir (Fomkin, 1991: 137-148). Dolayısıyla bizim kanaatimiz *Peacock*'un *Sultan Veled*'in Türkçe manzumelerini sadece sembolik tasavvufî anlatımların aracı olmak üzere yazdığı yönündeki görüşlerinin isabetsiz olduğu yönündedir.

Anadolu sahasının ilk Türkçe eseri olarak tanıttığı *Behçetü'l-Hadaik* müterciminin Tebrizli olması da *Peacock*'a Türkçenin yazı dili haline gelmesinde İlhanlı etkisini düşündürür. Moğol istilası ve beylikler devrinin Türkçenin Anadolu'da edebî yazı dili olarak teşekkül sürecini hızlandırmış olduğu bilgisi asla yanlış olmamakla birlikte² Anadolu'daki ilk Türkçe eserlerin Moğol istilası öncesinde yazılmaya başladığını düşünmek kanaatimizce daha doğrudur.

‘*Yerel Dinî Edebiyat: İhtidâ Hikâyeleri, Uhreviyat ve Küfür*’ başlıklı beşinci bölüm (s. 239-275) Anadolu'da Türk diliyle üretilen ilk popüler dinî metinlerin doğası üzerinde durur, bu eserlerin Anadolu'da İslamizasyona etkilerini tartışır. Burada bilhassa Yahudi bilgin *Abdullah bin Selâm*'ın Hz. *Peygamber*'e yönelttiği soruları ve bunların cevaplarını içeren *Sirâcü'l-Kulûb*'a geniş yer verilmiş, içeriği tanıtılıp nüsha farklılıklarına dikkat çekilmiştir. Ölüm sonrası hayatı konu edinen ilmihal

² bk. Korkmaz, 1981: 583-589.

tipi eserlerle cihadı yücelten cenknameler bölümde ayrı başlıklar hâlinde ele alınan diğer türlerdir.

Nihayet son bölüm, Orta Çağ Anadolu'sunda eskatolojik metinlerin yaygınlaşmasında göçebe istilasının rolünü tartışır (s. 275-315). Bölümde ele alınan diğer bir konu *Babaî İsyanı* ile Moğollar devri ayaklanmalarında *Mehdicilik* düşüncelerinin etkisidir.

Eserde ortaya konulan temel tez şu şekilde özetlenebilir: “Moğol istilası neticesinde Anadolu'da Selçuklu otoritesi zayıflar ve bir süre sonra bütünüyle ortadan kalkar. Otorite boşluğu neticesi ortaya çıkan mahalli beyliklerin beyleri ile Moğol idareciler kendi iktidarlarının meşruiyetini sağlamak için bir arayışa girerler. Meşruiyet formülü olarak keşfedilen iman-küfür retoriğine İslam'ı kabul eden Moğolların da sahip çıkmaları Anadolu'da İslamizasyonu hızlandırır. Tasavvufî çevreler, özellikle de Mevlevî tarikatı meşruiyet krizinin çözümüne katkı sunar. Bu katkı daha ziyade kader inancı ve hükümdarın kutsallaştırılmasıyla olur. Süreçte Türkçe bir edebi dil olarak ortaya çıkar. Türkçe olarak kaleme alınan popüler mahiyetteki dinî metinler, hikâye kitapları ve cenknameler Sünnî İslam'ın yayılmasında büyük rol oynar.”

Eser, Anadolu'da Moğollar devrini bir fetret ve istikrarsızlık dönemi olarak tanımlayan yerleşmiş kanaatleri yeniden gözden geçirmemize imkân sağlaması cihetiyle alana büyük bir yenilik getirmektedir. Bir devrin fikrî, sosyal ve kültürel yaşamını tasvir etmek ve bu devir hakkında bazı orijinal tespitler sunmak iddiasında olan çalışmanın vücuda getirilmesinde Arapça, Farsça ve Türkçe birçok yazma eser taranmış; okumalardan elde edilen sonuçlar, kendi içinde tutarlı bir sentez halinde ifade edilmiştir. Bu denli geniş ve şümüllü bir araştırmanın tenkit edilebilir taraflarının olması gayet tabiidir. Bununla birlikte eser, saha üzerinde çalışan bilim insanları ve araştırmacıların istifadeden müstağni kalamayacakları zengin bir muhtevaya sahiptir ve uzun süre adından söz ettirecek gibidir. Yazarın alana yeni katkılarını görmeyi ümit ettiğimizi özellikle belirtmek ister, çalışmalarında kendisine başarılar dileriz.

Kaynakça:

- Akar, M. (1987). Şeyyad Hamza Hakkında Yeni Bilgiler I, *Türklük Araştırmaları Dergisi*, (2), 1-14.
- Bayram, M. (1986). Anadolu Selçukluları Zamanında Ahi Teşkilatının Kuruluş ve Gelişmesi. *Ahilik ve Esnaf: Konferanslar ve Seminer*, 175-185.
- Buluç, S. (1956). Şeyyâd Hamza'nın Beş Manzumesi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 8, (1-2), 1-16.
- Çağatay, N. (1982). Anadolu'da Ahilik ve Bunun Kurucusu Ahi Evren. *Bellekten*, 46, (182), 423-436.
- Ersoy, E. ve Ay, Ü. (2015). Hoca Dehhânî Hakkında Yeni Bilgiler. *Divan Edebiyatı*

Araştırmaları Dergisi, (15), 1-26.

- Fomkin, M. S. (1991). Sultan Veled (1226-1312)'in Şiir Sanatı ve Türk Şiir Geleneği. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 137-148.
- Korkmaz, Z. (1981). Anadolu Yazı Dilinin Tarihî Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri. *VIII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler II*. Cilt. Ankara: TTK Basımevi,. 583-589.
- Köprülüzade, M. F. (1337). Selçukiler Devrindeki Anadolu Şairleri: Şeyyad Hamza, *Dergâh*, 1, (4), 51.
- Köprülüzade, M. F. (1340). Selçukiler Devrinde Anadolu Şairleri: Şeyyad Hamza, *Türk Yurdu*, 1, (1), 27-33.
- Köprülüzade, M. F. (1926). Edebiyat: Selçukiler Devrinde Anadolu Şairleri Hoca Dehhani, *Hayat Mecmuası*, 1, (1), 4-5.
- Mansuroğlu, M. (1946). Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatının İlk Mahsulleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1, (1), 9-17.
- Mansuroğlu, M. (1958). Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, İstanbul.
- Onan, N. H. (1949). Şeyyat Hamza'nın İki Yeni Gazeli Dolayısıyla. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 7, (4), 529-534.
- Taeschner, F. (1964). Türk Ahiliği ve Ahilik Müessesesinin Mevlevilikle Olan Münasebetine Dair. *Mevlâna Güldestesi*. Konya: Turizm Derneği, 5-7.